

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Iacobi Philippi Tomasini Sancti Georgij ab Alga Venetiarum Canonici Secularis De Donariis ac Tabellis Votivis Liber Singularis

Tomasini, Giacomo Filippo

Vtini, 1639

IV. De Ludis, Decimis, Hecatombis, alijsq[e]; Donis ad Vota spectantibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13253

bello Alexandrino, dum diripitur civitas, sub Dictatore Casare conflagrasse. De eodem Sarapeo Tertullianus Apol. Cap. xviii. Hodie apud Sarapeum Ptolomaei Bibliotheca tum ipsis Hebraicis literis exhibentur. Sic Constantinopoli in S. Sophia Bibliothecam fuisse Nicophorus meminit, & passim nunc in templis Bibliothecas ceruimus, easque ferè apud Coenobitas solum conseruatas lego. Plyn in nostro ad Bibliothecas Patauinas Prologo,

C A P V T I I I
De Ludis Decimis, Hecatombis, alijsq; donis

ad Nota spectantibus
Inter Nota autem diuersa nihil ferè solemnius, quam Ludi di Dijs nuncupati, quibus numina placari, aut fallis (ut eleganter D. Augustinus de Ciuit. Dei Lib. xviii. Cap. xii.) eorum criminibus expiari crimina putabant. Eos autem Magistratus ad bellum iturus mouebat, Sibyllinis verbis, Augurijsve introductus: qui deuictis hostibus Roma fiebant. Quomodo autem hi uouerentur, quibusq; solennitatibus, apud Liuium Lib. xxxix. videre est. Inter eos fuerunt Ludi magni in honorem Iouis, a Q. Fabio Maximo Dictatore pro victoria de Carthaginensibus habita voti, aris **ccc xxxiiii** millibus, bobus Ioui **ccc**. &c. Hiq; Quinquennales erant, ut in Liuiio Lib. xxvii. Item Decennales, & Vicennales, qui decimo, vel vigesimo Imperij anno fiebant.

Secularibus ludis initium reddidit Valerius Maximus Lib. ii. Cap. i v, qui memorat Valesium quemdam, valetudine liberis peste ad desperationem usque medicorum laborantibus restituta, Diti Patri Proserpinæ hostias nigras immolasse, Ludos, & Lectisternia continuis tribus noctibus, quia totidem filij periculo liberati erant, fecisse. Quem postea secutus Val Publicola, apud eandem Aram trinoctio Ludos fecit, quod indicat saxum in Terento campi Martij loco repertum.

Sacri pariter in honorem Templi; teste Dione Lib. I r.

Miscelli ex horum genere quinam fuerint, apud Eruditos dubitatum lego. Varij generis fuisse indicat nominis ratio; quod etiam pluribus placuisse video, eosq; communi sententia inter Votiuos recensitos esse.

In tanta verò Votorum diuersitate, quibus gentes profanum religionis cultum ostentauerunt, nullum vel animi magnitudinem, vel fortunarum desiderium, magis testatur, quam DECIMÆ, quæ in acquirendis opibus maioris incrementi spe Dijs vouebantur, atq; in primis, Apollini, in pace; Herculi, in bello. Xenophon in Cyro Lib. I. Pecuniam de captiuis collectam partiri, eamq; quam Decima nomine, aut Apollini, aut Dianæ Ephesæ vocerant, consecrandam Prætores acceperunt. Item, de Manubijs Ethnicos vouisse Decimas, & reddidisse, significat Callimachus in Delum. v. 281. Decimas inquit tibi, (Apollini) obtulerunt, qui ad auroram, vesperam, & meridiem, et qui supra Boreæ domicilia litus habent, valdè longæuum genus. Quò spectat illud Herodoti in Clio: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, ut earum Decima Ioui necessariò reddantur. Huius pietatis insignne exemplum in Aeginetis recenset idem in Calliope: Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tum Deo qui Delphis est, tripod aureus ibi repositus, insists super tricipiti ex are colubro, proxime aram: tum Deo qui est in Olympia, areus decem cubitorum Iupiter: tum Deo, qui est apud Isthmum, areus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisq; merito accipientes. At verò ut sapienter Plutarchus de Pyth. Oracul. Iustitia DONARIA temperantia, magnanimitatis, dedicare Dijs Reges, & Principes conueniebat; non aurea & luxuriosa abundantia quæ obtingit pessimè viuentibus. Sed idem etiam fecisse eos, qui in bellum erant profecturi, clarum est apud eundem, ex quo etiam conijcere licet, eiusmodi donum publicis epulis fuisse locupletatum. Sic enim in Crasso ipse: Indicia eius auaritiæ hæc potissima censent, rationem quaestus & facultatum amplitudinem. Nam cum ab initio non excederent septuagies bis H-S, inde Rempublicam tractans, decimam facultatum suarum partem

partem Herculi sacrasset, praeuisset etiam populo epulum, ad haec singulis
 ciuibus Romanis tesseram annonariam trium mensium de suo dedisset, tamen
 antequam ad bellum Parthicum proficisceretur, subducto secum fortuna-
 rum suarum calculo, reperit in censu millies septingenties quater H.S.
 Similis huic occurrit apud eundem in Sylla locus; unde patet
 etiam extra bellum Decimas Herculi redditas. Auctoris ver-
 ba sunt: *Patrimonij sui uniuersi consecrans Sylla Herculi decimam, pra-*
buit splendidum epulum populo, tantoq; exuberantior usu apparatus fuit,
ut quotidie magna copia cibariorum in annem proijceretur, uinum diffun-
deret quadraginta annis uetustius. Verum non patrimonij tantum
 decimam reddidit ille, sed uniuersae suae substantiae, siue facul-
 tatis. Plutarchi enim uerba sunt: *ἀποθύων δὲ τῆς ἑσίας ἀπάσης*
ὁ Σύλλας τῷ Ἡρακλεῖ δικάτην, ut mirum sit, Xylandrum Virum
 ceteroquin Graecarum literarum peritissimum haec, quam loco
 superiori, angustius traduxisse. Has qui offerebant proprie
 dicebantur *pollucere*, hoc est uouere atque offerre.

Ex eodem Plutarcho in Probl. ostendit Lilius Gyraldus
 erudito de Dijs gentium Opere in Vita Herculis, Romanos
 antiquitus Herculi fructuum Decimam soluisse. Causam red-
 dit Plutarchus in Quæst. Romanis: *quod ijs quoque Romæ Decimas*
horum Geryonis partem deposuit. Tangit id etiam Cic. de Natura
 Deorū Lib. III. De thure sigillatim Plinius Lib. XII. Cap. xv.
Decimas Deo quem uocant Sabin mensura non pondere sacerdotes accipiunt;
neque ante licet mercari. Adeo uerissima sapientissimi Pythagoræ
 sententia, quam in uita eius refert Laertius, thure & libis ma-
 gis placari Deos, quam Hecatombis. De ijs significantius
 Dion Lib. XLII. *Tyrijs omnia Herculis Donaria sustulit.* (Iulius Cæsar)
quod coniugem, & filium Pompeij in fuga recepissent.

Nec rarior in PRIMITIIS liberalitas, quarum solutio alacris,
 & non perfunctoria fuit. Plin. Lib. XVII. Cap. III. Romano-
 rum abstinentiam, & religionem commendans ait, *non degustasse*
eos uina, aut nouas fruges, prius quam sacerdotes primitias libassent. Eos de
 fructibus Apollini Delio per Virgines fuisse missitatis iudicat
 Iulius Solinus; Laribus etiam, Calphurnius Poëta Siculus:

Hos quæ pomiferi Laribus consecrimus horti
Mittere Primitias, & fingere liba Priapo
Rogantes fauos damus & liquentia mella.

De quibus eruditè & plenè Porphyrius de Abſtinentia
Lib. I. interprete Franc. de Fogerolles. Vetus ſacrificandi con-
ſuetudo fuit per placentarum & fructuum oblationes, ut demonſtrauimus,
unde voces *ἑσθία* primitia ex odoriferis plantis & fructibus: *Θυμῶν* ar-
cula, in qua illæ primitiæ aſſeruantur: *ἑσθία*, ara, ſuper qua primitiæ
adolebantur; *ἑσθία* actus ille adolendi, à verbo *ἑσθίαω*, quod eſt ſuffire,
& *ἑσθίαω* ſuffitus; ſicut etiam hodie *ἑσθίαω*, idem quod *ἑσθίαω* ſi-
gnificat. Donarij genus iſtud meritò effert Plutar. de Pythiæ
oraculis. Ego autem Myrincos & Apolloniatas laudo, qui aureas meſſes
huc miſerunt; magis etiam Eretrienses ac Magnetas, qui hominum primitiis
Deum donauerunt, ut frugum datorem paternum genitalem, ac humanum.
Sed ante hos omnes Patriarcha Iacob Geneſeos Cap.
xxviii. verſ. 22. *Cunctorum* (inquit) *quæ dederis mihi decimas offe-
ram tibi.* Primitias etiam ſic exigit Dominus à filiis Iſrael per
Moysen, Exodi xxv. verſ. 2. & 3. *Loquere filiis Iſrael, ut tollant mihi
primitias: ab omni homine, qui offert ultionem, accipietis eas. Hæc ſunt
autem quæ accipere debetis; Aurum, & argentum &c. & Cap. xxxv.
verſ. 5. Separate apud vos primitias Domino. Omnis voluntarius & pro-
no animo offerat eas Domino: aurum, & argentum, & æs, hyacinthum, &
purpuram &c. Itemq; Numerorum Cap. xxxi. verſ. 26. 27. 28.
& 29. Tollite ſignam eorum quæ capta ſunt ab homine uſque ad pecus, tu
& Eleazar ſacerdos, & principes vulgi: diuidesq; ex aquo prædam inter
eos qui pugnaverunt, egreſſiq; ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam
multitudinem, & ſeparabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fue-
runt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quam ex bo-
vis & aſinis & ouibus, & dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia PRIMITIÆ
Domini ſunt.*

Morem hunc ad poſteros traductum ex Hebræorum mo-
numentis oſtendit Cl. Theologus D. Aloyſius Nouarinus
Schidiaſm. ſacroproph. Lib. v. num. 52. Agrippa Rex licet magnus,
magno tamen honori ſibi ducebat, ſi ad montem domus accedens acciperet
ca.

canistrâ Primitiarum super suos humeros, & deferret ad Sanctuarium.

Apud Athenienses pariter Primitiæ in canistris repositæ à puellis ferebantur. Notat id Scholiastes Aristophanis in Acharnen. Per festam Dionysij diem apud priscos Athenienses Virgines nobiles, quæ ad pubertatem accesserant, tum primum canistros ferebant, qui canistri erant ex auro confecti, in quibus omnium fructuum impositæ erant Primitiæ.

HECATOMBAS præterea, vel centenas cuiusq; generis victimas vouere primorum mortalium exemplo Græcis, & Romanis antiqui moris fuit, cum bellum essent inituri; unde apud Plutarchum Marius cum Cimbris pugnaturus lautas manus ad Cælum tollens Dijs vouit se immolaturum centum boues: itemq; quoties peste, & graui morbo laborarent. Quod à Laconibus primum inuentum fuisse tradunt alij, Cleones, auctor est Pausanias Lib. II. pestilentia sedata æneum caprum Apollini pro Dono misisse.

De Hyperboreorum Hecatombis perquam lepidè Lyricorum Græcorum Princeps Pindarus Pyth. Ode x. interprete meo iudicio omnium optimo Erasmo Schmidio:

festis dapibus ingiter

Latisq; acclamationibus maximè Apollo

Gaudet: videtq; videns mactationem

Arduarum bestiarum.

Cuiusmodi Hecatombas Callimachi Scholiastes ὀροσθρῆς appellauit. Quæ certè, quicquid Stuchio visum, neutiquam adèò ridiculæ, ut non innuant, Apollini ingenium rude literarum cultura fuisse consecratum, qui meritò eiusmodi mactationem risit. Illud verò obseruandum significanter admodum Poetam dixisse ὄσθρην, quam vocem Henricus Stephanus Græcarum literarum aliàs scientissimus insolentiam vertit, Schmidius rectius mactationem. At verò longè maior Græcæ vocis emphasis. Idem enim videtur significare quod Italis strapazzo, cui satis conuenit laruinatio: ut rectè apud Cornelium Celsum in Procemio Lib. I. loco latrocinantis medici, non

sine vetustissime membranæ Florétinæ assensu, laruantis substituerit V. C. Io. Rhodius Amicissimus noster in suis ad elegantissimum Auctorem emendationibus. Etsi verò Κνωδάλορ propriè animal significet *marinum*, abusuè tamen hic pro terrestri usurpatur, cuius appellatio deriuata *παρὰ τὸ κνώσσειν*, quod Scholiastæ Pindari est *dormire*; aptius, ut monuit Græcæ linguæ peritissimus Gulielmus Sojerus, *pigrescere*, cum isti anima propria sit pigrities: ad quam egregiè allusit omnis scientiæ parens Homerus, dum Aiace[m] à pugna tardo gressu recedentem Asino comparat Il. xi. ubi notat Eustachius Poetam manifestare τῆ ἥρωος βεβαίον κ' ἀνένδοτον, inuictam Herois fortitudinem. Quod verò ab interpretibus omissum video, ingeniosè suggestit laudatus modò Amicus noster, bruta Dijs ingrata peculiariter in sacrificium ipsis venisse. Quorsum enim Caper Baccho immolatus, nisi ut de vitium pernicie vindicta sumeretur? Vnde Poeta elegantissimè

Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras

Dicitur ultoris.

Quorsum & Mineræ porcus, nisi quòd is Deæ ob immunditiem inuisus? Sed etiam in rei gratæ memoriam Romani diuersa animalium simulacra voti inditia reliquerunt. Æneam Lupæ infantium nutricis statuam inauratam in Capitolio visam sua ætate notauit Lactantius Lib. *de falsa religione* Cap. xx. qualis adhuc auri expers ibidem cernitur. Eandem cum Remo & Romulo consecratam Romæ cecidisse scribit Dion Hist. Rom. Lib. xxxvii. Centaurum inibi Cic. de Diuinatione Lib. i. suo tempore ictum de Cœlo memorat: & argenteum Anseris simulacrum obseruauit Virgil. Lib. viii. *Æneid.*

Atq; hic auratis volitans argenteus anser

Item in Capitolio in cella Iunonis erat Canis æreus vulnus suum lambens: cuius eximium miraculum (inquit Plinius Lib. xxxiv. Cap. vii.) & indiscreta veri similitudo non ex eo solum intelligitur, quòd ibi dicatus fuerat, verum & noua satisfatione: nam summa nulla pars videbatur. Capite tutelarios cauere pro ea instituti publici fuit.

Æneam

Aneam fuisse statuum Lupi apud Delphos tradit Pausanias, inter Lucridem, & Phocidem Nicander lapideam; quali adhuc priscae libertatis indicio superbit Senensium ciuitas Etruriae delictum.

Nostrorum verò temporum consuetudinem dicandi in Templis exquisitae nouitatis belluas, aut ex remotis orbis partibus aduectas, antiquissimum esse ostendit in Adriano è Xiphilino Dion Lib. lxxix. Eodem tempore Adrianus Templum Iouis Olympij, in quo ipsius quoque statua posita fuit, Athenis adificauit: iussitq; in eo Draconem allatum ex India collocari. Ad hanc Paulus Macuius eleganter alludit Embl. xxvii. hoc Tetrasticho:

Suspensi tempus fertur Crocoailus in altis,
Arceat, ut visu noxia monstra suo.

Sic terrere malos est consuetudo malorum,
Moribus improbitas sic inimica malis.

Animantibus in uniuersi pulcritudinem à sapientissimo conditore productis, ne quid religionis pompa desideraret, AURVM mortalibus usibus charissimum successit. Hoc enim Dijs quoq; votum, testis mihi Liuius noster Lib. viii. C. Sulpium Dictatorem auri ex Gallicis spolijs satis magnam pondus, saxo quadrato septum, in Capitolio sacrauisse. Duæ autem erant sacrandi auri causæ; Voti, & Triumphi, ex Tacito Annal. xvi. I. q; eam prædam etiam Dijs cessere spol. atis in Vrbe templis, egeitq; auro, quod triumphis, quod votis, omnis P. R. atas prosperè, aut metu sacrauerat. Tale fuit Iasonis votum Palladi ac Iunoni factum: quod eleganter expressit Valerius Flaccus Argonaut. Lib. i.

— vestris ego mecum vellera templis
Illam dabo, dabit auratis & cornibus igni
Colla pater, niueiq; greges altaria cingent.

Nec tamen hisce aduersatur Pindari Scholiastes, qui contendit. Marti olim sacrum fuisse aureum Vellus, sic enim Flac.

Effremit his quassatq; caput, qui vellera dono
Bellipotens sibi fixa videt.

Sed

Sed & statuas ex omni metallo dicatas fuisse passim legere est. Suetonius in Augusto Cap. xxxi. *Opera eius manentibus ritualis restituit, ac Statuas omnium triumphali effigie in utraq; Fori sui porticu dedicavit.* Auream Statuam & solidam primus hominum teste Plinio Lib. xxxi r. Cap. iv. sibi posuit Georgius Leontinus, Delphis in templo. sicuti in Donarium Pompeius Magnus Vitam auream cum botro in Templo Iouis Capitolini sacrauit. Erat autem quingentorum talentorum auri titulum habens **ARISTOBOLI FILII ALEXANDRI REGIS.**

Inter Donaria etiam sacras fuisse *Secures*, Plutarchus auctor est Lib. *cur suo Pythia non reddat oracula.* Bipennes item video, apud Pausaniam in dedicatione Tenedicarum Bipennium.

In magnis autem Reipublicæ periculis moris apud Romanos **VER** sacrum vouere. Quod auctoritate Collegij Pontificum multis solemnitatibus peractum, continebat quicquid ex suis, ouibus & agnis inter Calendas Maij & Idus Maij editum fuisset. Item placandæ Deorum iræ indicere consueverant antiqui, Donaria Dijs adferre, hostias mactare, epulas & Lectisternia parare. Conuiuia enim in templis Dijs tamquam epulaturis aut cubituris lecti sternebantur. Audiamus Liniū fidissimum Rom. Hist. scriptorem Lib. xxix. *Decretum, ut ea prodigia partim maioribus hostijs, partim lactentibus procurarentur; & uti supplicatio per triduum ad omnia puluinaria haberetur &c.* Id Decem-virorum decretum est. Ioui primum donum fulmen aureum pondo quinquaginta fieret: Iunoni Minervaq; ex argento daretur, & Iunoni Reginae in Auentino, Iunoniq; Sospita Lanuuij maioribus hostijs sacrificaretur; matronaq; pecunia collata, quantum conferre cuiq; commodum esset, donum Iunoni Reginae in Auentinum ferrent, Lectisterniumq; fieret. Et si verò votis, cū ea exsoluerentur, sacrificia accederent, de his tamen sigillatim tractare nostri non est instituti, cū in hoc argumento Doctorum Virorum diligentia nihil ferè intactum omiserit.

Luci pariter Dijs sacra: Iuuenal. Satyr. i.

Nulli

Nulli non magis domus est sua, quam mihi Martis

Lucus. Neq; veteribus satis fuit suis Dijs Templo, Aedes, Aras, Eydos vouisse, sed eadem religione Numismata cęlare consueverunt, capitibus Deorum & Dearum à tergo insculptis.

Ultra hæc omnia Vcteres Dijs etiã sacrabant Vrbes, Thermas, Balinea, & reliqua opera: Item Cantharos, & aureas Cortinas. Apuleius Lib. ix. Metamorph. *Cantharog; & 452 simulacro, quod gercbam, apud Fani D E N A R I V M reddidit ac consecratis, altera die productum me rursus voce preconis venui subiiciunt.* In hanc rem olim Inscriptio Ferrarię.

T. V I B I V S

ZOTICVS. VI

VIR. AVGVSTAL

LIBERVM. PATREM

CVM. REDIMICVLO

AVRIFIC. ET. THYRSO

E T. CANTHARO &c.

De Cortinis Suetonius Cap. li. de Augusto: *Aureas Cortinas Apollini Palatino dedicavit.* Quadrige etiam dicatę templis Prop. Lib. ii. Eleg. xxxi.

Auro Solis erat supra fastigia curvus. Gemmas varias itidem, Picturas, Vasa summorum artificum, Clypeos, Arma, Trophęa, Vestes pariter, & Coronas ex auro & gemmis, plerumq; Numinibus votas, & voto perfoluto dicatas, inuenimus.

Nec coronas solum & res materiales, sed homines Deo consecratos reperio. Vnde Macrobius Lib. iii. Saturn. Cap. viii. *Cum cetera violari nefas, hominem sacrum: irs fuerit occidi.* Ex quo more opinati fuere quidam exortam fuisse consuetudinem, Christianos se votis obstringere, & aliquando creptos ex periculo sacris initiari, hoc est, a mundanis separati. Seruius namq; referente Macrobio Lib. iii. Cap. iii. *Religionem esse diſſam tradidit, qua propter sanctitatem aliquam. ren. et. ac seposita à nobis*

fit:

*fit: quasi à relinquendo dicta. Separationem verò à consecratione non fuisse diuersam liquet ex Numeror. Cap. vi. vers. 5. 6. & 8. Quod rectè intelligit Tostatus de voto Nazaræorum, qui nihil aliud significant, quàm separatos, ut notat idem Quæst. III. in locum modò adductum. Huc referri posse videtur votum Doctoris gentium, qui Epist. ad Romanos Cap. IX. Anathema fieri desiderat. Quod ex Budæo Cornelius à Lapide rectè separationem, siue secessionem, hoc est, exitium interpretatur. Hinc verè S. Maximus de Charitate Centur. 2. Cap. 94. *Votum est sponsio proborum virorum, qui iuxta promissionem se offerebant Deo. Atq; inde votis obstrictos, Deo votos & dicatos dicimus. Ab hoc voto parum dissidet eorum, de quibus egregiè Plutarchus Dial. de cohibenda ira: Ista pacta siue vota, ut non inelegantia, neq; aliena à Philosopho probavi, cum per annum pollicebantur se velle re venerea & vino abstinere, Deumq; continentia sua venerari: itemq; per certum tempus mendacio vacare, ut animaduertere possent, quomodo & in iocis & in serijs omnibus veritatem tenerent.**

De Vestalibus multa hîc addere superuacaneum erit, quandoquidem earum institutum accuratè inter multos expresserit Dionysius Halicarnassæus non minimæ auctoritatis de Rebus Rom. scriptor. Habitum antiquæ Vestalis videre est apud laudatum virum Io: Galuanum in statua aenea duorum ferè palmorum; tunicæ nempe ad collum corrugatæ superiniectus est bardocucullus, qui thoracem tegit non parum dissimilis ei, quo nostris temporibus sacrarum virginum Antistites utuntur. De Monialium nostrarum dedicatione eleganter Alci-
mus, Poëta fidelis:

*Edidit ut quartam genitrix Prudentia, prolem,
Teq; dedit luci partu secunda supremo,
Confestim Christo victuram dedicat uni.
At deinceps castum paribus seruare cubile
Instituit VOTIS charo cum pignore mater,
Et quò principium tam sancti fœderis esses,
Te jam consecrat Christo, qui protinus ipsis*

Ac

Accipit in cunis latentia membra dicatis.

Nolo tamen hic præterire, Veteres vocasse eos *deuotos*, qui pro aliorum salute morti tradebantur, dictiq; à Græcis ij sunt *ἀντιφύχοι*, tanquam animam pro anima tradentes, ut ait Aristides in sacris orationibus: *quando dilecta anima pro anima, corpus pro corpore contribuitur.* Sic deuotos pro patria Decios, sic Curtium, sic Scæuolam, sic Codrum Atheniensium Regem, sic deuotum ab Adriano iuxta aliquos Antinoum accepimus. & in veteri epigrammate legitur:

A quo vix audis sistro comescitur Anser,

Deuotusq; sacris incola Memphitidis.

Sic Sacri etiam, qui iure in immortalitatem recepti sunt: quod *ἀθάνατοι* Græci dixerunt. Capitol. in Marco: *Dati sacerdotes Antoniani, & sodales, & Flamines, & omnia quæ de Sacratibus decreuit antiquitas.* Idem in Septimio Seuero: *eumq; inter Divos sacravit.*

Deuotum item hominem fuisse magnis artibus fascinatum docet Tibullus Lib. I. Eleg. v. vers. 41.

Tunc me discedens deuotum femina dixit.

Clarius semet explicat idem Lib. modò adducti Eleg. viii. vers. 17.

Num te carminibus, num te pallentibus herbis

Deuouit tacito tempore noctis anus?

Huic simile illud Suetonij in Caligula Cap. III. *Clientelas diu vexanti, non prius succensere in animum induxerit, quam veneficis quoq; & deuotionibus impugnari se comperisset.* Huius loci videtur Veterum consuetudo, qua ad auertendam calamitatem publicam homo certis ritibus quamridiculis cōficiebatur. Vnde Ouidius in Ibi:

Aut te deuoneat certis Abdera diebus,

Saxa q; deuotum grandine plura petant.

Id in Saturnalibus factum scribit Porphyrius Lib. II. de Abstinentia: *Vbi extracivitatis portas prodicius atq; vino irrigatus coram magistratus confessu publicè condemnatus martabatur.* Eodem etiam auctore, *Phænices in magnis cladibus vel bellorum, vel pestilentia sacrificans Saturno aliquem ex carissimis sorte vel suffragio electum.*

F

CA-